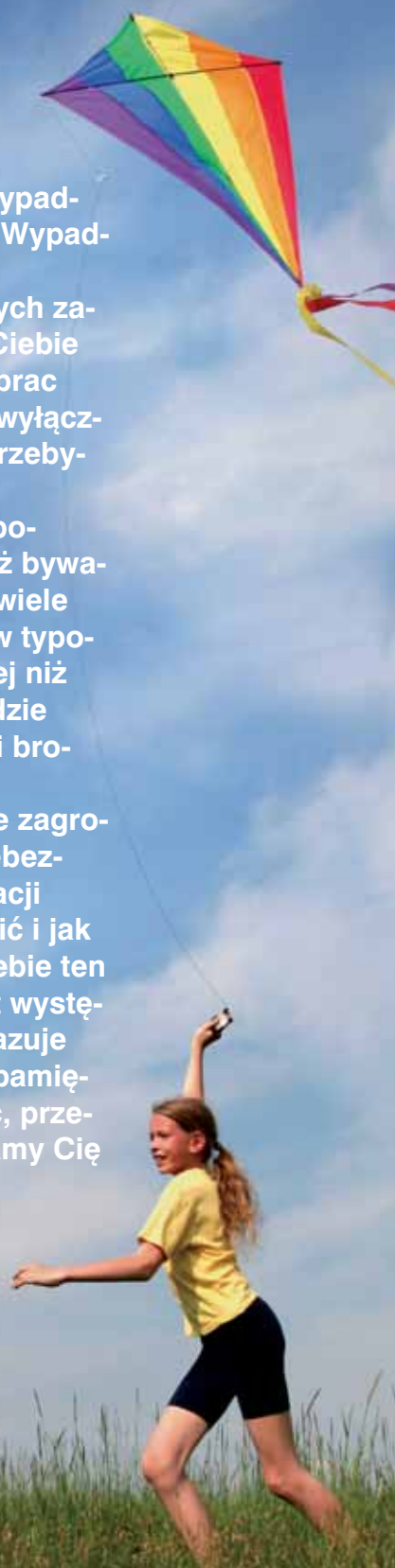

Młody Czytelniku!

Każdego roku dochodzi na wsi do tragicznych wypadków. Ofiarami są nie tylko dorośli, ale także dzieci. Wypadki najczęściej zdarzają się przy pracach polowych, zwłaszcza w okresie żniw, lecz także podczas różnych zajęć gospodarskich, a nawet w trakcie zabawy. Dla Ciebie szczególnie niebezpieczne jest wykonywanie tych prac na polu i w gospodarstwie, które są przeznaczone wyłącznie dla dorosłych. Dużym zagrożeniem jest także przebywanie w pobliżu pracujących maszyn i urządzeń rolniczych. Zwierzęta hodowane w większości gospodarstw, choć domownikom znane z imienia, również bywają groźne. W pierwszej części broszury znajdziesz wiele informacji na temat bezpiecznego zachowania się w typowych sytuacjach na wsi. Pamiętaj, że tutaj – częściej niż w innych skupiskach ludzkich – zdarzają się powodzie i pożary, dlatego też do opracowania drugiej części broszury zaprosiliśmy policjantów i strażaków.

Jeśli mieszkasz na wsi, być może znasz już wiele zagrożeń, ale pamiętaj, że to, co znane, też może być niebezpieczne. Jeśli odwiedzasz wieś tylko w czasie wakacji – tym bardziej musisz wiedzieć, co może Ci tu grozić i jak uniknąć wypadku. Dlatego przygotowaliśmy dla Ciebie ten poradnik. Zawiera on podstawową wiedzę na temat występujących na wsi zagrożeń dla życia i zdrowia. Wskazuje również, jak ich uniknąć. Uważne przeczytanie i zapamiętanie naszych rad pozwoli Ci bezpiecznie mieszkać, przebywać i bawić się na wsi. Na zakończenie zapraszamy Cię do zabawy!

Niebezpieczne miejsca w gospodarstwie

W gospodarstwie rolnym zwykle dużo się dzieje. To miejsce codziennych zajęć domowych, pracy, a także zabawy. Dlatego bardzo ważne jest dbanie o porządek, zwłaszcza podwórze powinno być uprzątnięte. Jeśli jest bałagan, możesz się łatwo przewrócić, potknąć lub poślizgnąć, zacerpieć nogami o pozostawione w nieładzie przedmioty. Jeżeli schody nie mają poręczy – możesz spaść, a kiedy ktoś pozostawi na nich niepotrzebne rzeczy – możesz potknąć się i upaść. Studnie oraz głębokie doły, w których przechowuje się nawóz, czyli gnojowicę, muszą być zakryte, tak aby nikt do nich nie wpadł.

Miejsca niebezpieczne to:

1. Duże otwory w ziemi: wykopy, kanały, zbiorniki, doły na wapno.
2. Nieprzykryte zbiorniki na gnojowicę, szamba; otwarte studnie.
3. Stare, uszkodzone lub źle zabezpieczone schody – strome, śliskie, słabo oświetlone i bez poręczy.
4. Drabiny – szczególnie z połamanymi szczeblami i niestabilnie rozstawione.

**Jeżeli drabina jest rozstawna,
jej segmenty powinny być spięte.**

5. Wejścia na poddasza, otwory do zrzucania siana i słomy – szczególnie te niezabezpieczone barierkami i pokrywami.

Pamiętaj!

- Nie zbliżaj się do zbiornika na gnojówkę i do oczyszczanego szamba – możesz się utopić lub zatruć bardzo niebezpiecznym gazem siarkowodorowym!
- Unikaj miejsc, z których możesz spaść, jeśli są niezabezpieczone np. poręczą.
- Jeśli musisz skorzystać z drabiny, nie stawiaj jej na nierównym podłożu i za drzwiami lub wrotami, które mogą ją wywrócić; nie wchodź i nie schodź tyłem do szczebli!
- Zwiększ czujność i bądź ostrożny w miejscach słabo oświetlonych, korzystaj z latarki, a nie świecy czy zapalek.

Co Ty możesz zrobić?

Dbaj o porządek. Nie pozostawiaj przedmiotów na schodach, na podwórzu – w miejscach, gdzie mogą przeszkadzać. Przypomnij dorosłym, by w lecie wyrównali i utwardzili podwórze, a w zimie posypali śliską nawierzchnię piaskiem, popiołem albo trocinami.

**Jeśli szambo będzie przykryte,
domownicy i ich goście
będą bezpieczni.**

W 2007 roku dziewczynka spadła z jabłoni na pozostawioną przez rodziców pod drzewem bronę zębatą...

Beztrioska zabawa też może być niebezpieczna – pamiętaj o tym!

**Niebezpieczna
brona zębata.**

Maszyny i narzędzia

Maszyny i narzędzia rolnicze są na wsi niezbędne, ale jeżeli są w złym stanie technicznym lub niewłaściwie się je użytkuje – mogą być przyczyną tragedii. Największe zagrożenie występuje w okresie wzmożonych prac w rolnictwie, zwłaszcza podczas żniw, omlotów i wykopków.

Kombajny, kosiarki, prasy do słomy i kopaczki do ziemniaków to bardzo ciężkie maszyny, z wieloma wirującymi częściami i niebezpiecznymi, ostrymi elementami roboczymi. Kiedy maszyna pracuje, jest niebezpieczna – może Cię przejechać, przygnieść, a jej ruchome części mogą pochwycić ubranie.

Co jest dla Ciebie niebezpieczne?

1. Uruchamianie maszyn rolniczych.
2. Wchodzenie i schodzenie z maszyn.
3. Przebywanie na sadzarce – czyli maszynie, która sadi np. ziemniaki – grozi pochwytnieniem rąk i poważnymi urazami!
4. Wkładanie rąk do skrzyni nasiennych, z których rozsypywane jest ziarno – grozi Ci amputacja palców lub nawet rąk!
5. Przebywanie w pobliżu pracujących kosiarek, rozrzutników nawozu i kopaczek

Tak powinno się przechowywać narzędzia.

Przebywanie na maszynach rolniczych jest niebezpieczne – grozi ciężkim wypadkiem, a nawet śmiercią.

Co Ty możesz zrobić?

Pamiętaj, że pracujące maszyny rolnicze są dla Ciebie niebezpieczne – unikaj ich.

Przypomnij rodzicom, aby dbali o zabezpieczenie ruchomych części niebezpiecznych maszyn, takich jak np. pilarki.

do ziemniaków – możesz zostać uderzony kamieniem lub kawałkiem części maszyny!

6. Cięcie drewna pilarkami tarczowymi i łańcuchowymi oraz przebywanie w pobliżu takich pracujących maszyn – w przypadku kontaktu z tarczą piły lub łańcu-

Maszyny pracujące z odsłoniętymi ruchomymi częściami są bardzo niebezpieczne!

chem grozi Ci amputacja kończyn, a nawet śmierć!

Każda maszyna powinna być wyposażona w niezbędne osłony ruchomych części!

Na wsi często zdarzają się skaleczenia i urazy spowodowane nieostrożnym używaniem młotka, siekiery, wideł, grabi czy kosy. Narzędzia takie powinny być przechowywane w stałych miejscach i zabezpieczone. Nie wolno ich zostawiać w miejscach przypadkowych, przysypanych słomą lub sianem. Kosa i siekiera powinny być mocno osadzone i zaklinowane – tak, aby ostrze nie spadło z trzonka. Przy przenoszeniu, przewożeniu bądź przechowywaniu narzędzi należy nałożyć na ich ostre części osłonę lub futerał.

Maszyny i urządzenia stosowane w rolnictwie mogą obsługiwać wyłącznie dorośli!

Pasażer ciągnika, przyczepy, wozu

Do bardzo wielu wypadków na wsi dochodzi podczas przejazdów na pole i powrotów do domu oraz transportu np. siana. Ofiarami są często dzieci i młodzież. Zdarza się, że młodzi ludzie podróżują z rodzicami na błotnikach i zaczepach ciągników lub na przyczepach bez siedzeń dla pasażerów. Jest to bardzo niebezpieczne. Nierzadko młodzież kieruje samodzielnie ciągnikami lub kombajnami, także po drogach asfaltowych – to częsta przyczyna wypadków drogowych. Tylko dorośli mogą prowadzić ciągniki i inne maszyny rolnicze. Ryzyko najechania na przeszkody, wywrócenia się pojazdu, a także wyrządzenia szkody innym ludziom jest bardzo duże.

Jak podróżować bezpiecznie?

1. Nigdy nie podróżuj na błotnikach, zaczepach, dyszlach i pomostach maszyn

Podróżowanie w taki sposób jest bardzo niebezpieczne!

Tylko dorośli mogą prowadzić maszyny rolnicze.

i przyczep – jeśli spadniesz pod koła jadącej maszyny, będziesz ofiarą bardzo poważnego wypadku!

2. Nie uruchamiaj samodzielnie maszyn rolniczych – nie jesteś w stanie przewidzieć wszystkich sytuacji podczas ich obsługi!

3. Nie wdrapuj się na przyczepy załadowane sianem, słomą czy zbożem. Nie podróżuj w ten sposób. Każdego roku wielu młodych ludzi spada z przyczep i odnosi poważne obrażenia!

4. Jadąc rowerem, nie podcepij się do jadących ciągników i przyczep – jeśli przewrócisz się, możesz zostać przejechany przez te maszyny lub inny pojazd, np. samochód!

5. Zachowaj bezpieczną odległość od jadących załadowanych przyczep. Dasz głowę, że ładunek jest stabilnie i bezpiecznie umieszczony na przyczepie?

Jeśli spadnie na Ciebie – wypadek gotowy!

Ten chłopiec nie tylko może spaść i stracić zdrowie, a nawet życie, ale także narażony jest na wdychanie szkodliwych substancji chemicznych.

Szczególne zagrożenie dla Ciebie stanowi łączenie ze sobą (sprzęganie) i rozłączanie ciągnika z maszynami i przyczepami – maszyny mogą przygnieść Cię lub przejechać, jeśli będą niewłaściwie ustawione!

Ostrożnie ze zwierzętami

Lubimy zwierzęta. Uważamy, że są przyjaciółmi człowieka, jednak mogą one być również niebezpieczne. Aby kontakt z nimi nie zakończył się wypadkiem, musisz przestrzegać pewnych reguł.

Krowa jest z natury zwierzęciem łagodnym i spokojnym. Jeśli jednak chciałbyś się do niej zbliżyć, najlepiej uprzedź ją o tym głosem. Ostrzeżenie głosem lub dotykiem uspokaja zwierzę. Dojeniem mogą zajmować się tylko osoby odpowiednio

do tego przygotowane, najlepiej te, które krowa zna.

Trzoda chlewna, czyli popularne świnki, chowana jest przeważnie w pomieszczeniach zamkniętych. Najczęstsze wypadki spowodowane przez świnię to przygniecenia i pogryzienia. Najlepiej unikaj kontaktu z tym zwierzętami. Pamiętaj! Locha będzie na pewno broniła swoich dzieci – nigdy nie wchodzi do niezabezpieczonego kojca lochy z młodymi!

Podstawową regułą postępowania z tymi zwierzętami jest stopniowe przyzwyczajanie ich do powtarzających się zmian w otoczeniu: hałasów, przejeżdżających samochodów, obecności ludzi. Przed podejściem do konia należy zwrócić na siebie uwagę zwierzęcia – głosem czy zbliżeniem się od strony łba.

Co warto wiedzieć?

1. Bardzo groźne może okazać się spotkanie z podchodzącymi do ludzkich siedzib dzikimi zwierzętami (dziki, lisy, także dziczające psy). Nie wolno wówczas okazywać paniki, trzeba zachować spokój, oddalić się na możliwie bezpieczną odległość i zaalarmować dorosłych.

2. Zwierzęta mogą być nosicielami chorób zakaźnych i pasożytniczych takich jak brucelloza, gruźlica, wąglik, wścieklizna, toksoplazmoza, włośnica. Są to choroby

Opiekując się dużymi zwierzętami, należy używać m.in. kółek nosowych.

Zwierząt nie wolno bić, straszyć, płoszyć ani w inny sposób drażnić!

Zwierzętami hodowanymi powinny zajmować się osoby zdrowe, silne, opanowane i łagodne w podejściu do zwierząt. Dotyczy to zwłaszcza opieki nad dużymi zwierzętami, które są niebezpieczne chociażby ze względu na to, ile ważą.

bardzo trudne do wyleczenia, mogące spowodować trwałe kalectwo. Groźny może być kontakt bezpośredni z chorym zwierzęciem, spożywanie zanieczyszczonej wody, zjedzenie zakażonego mięsa, mleka, jaj czy zabrudzenie skałeczenia ziemią lub odchodami. Nie lekceważ możliwości zakażenia! Jeśli masz wątpliwości – zgłoś się do lekarza! Samo zwierzę nie musi być chore – wystarczy, że jest nosicielem pasożytów, wirusów, bakterii, czy grzybów chorobotwórczych.

3. Wzrasta liczba bardzo groźnych chorób pochodzenia kleszczowego: boreliozy, zapalenia mózgu i opon mózgowych. Zakażenie jest skutkiem nieodczuwalnego ukłucia przez kleszcze przenoszące wirusy. Ostrożność powinieneś zachować przede wszystkim podczas pobytu w lesie. Zawsze po powrocie do domu dokładnie obejrzyj swoje ciało. Co robić, gdy znajdziesz „wkręconego” kleszcza? Trzeba go szybko wyciągnąć! Można to zrobić zwykłą pęsetą. Kleszcza należy złapać jak najbliżej skóry i delikatnie, ale zdecydowanie wykręcić. Uważaj, aby go nie uszkodzić i nie pozostawić jego głowy pod skórą. O wiele łatwiej jest pozbyć się kleszcza za pomocą specjalnego przyrządu, który kupisz w ap-

Tym urządzeniem łatwo i bezpiecznie usuniesz kleszcza.

tece. Po wyjęciu kleszcza ranę należy zdezynfekować, a ręce dokładnie umyć. Zawsze trzeba skonsultować się z lekarzem.

***Locha, chcąc
bronić młodych,
potrafi być
niebezpieczna.***

Zagrożenia chemiczne

Substancje chemiczne są w rolnictwie coraz łatwiej dostępne, a co za tym idzie – chętniej wykorzystywane. Dzięki stosowanym nawozom sztucznym i środkom ochrony roślin osiągamy wzrost wydajności plonów, a wszędzie tam, gdzie konieczne jest zachowanie czystości pomieszczeń i urządzeń produkcyjnych, pomagają środki myjące i dezynfekujące. Jednak ich niewłaściwe przechowywanie i użytkowanie stanowi poważne niebezpieczeństwo dla zdrowia, a nawet życia ludzi i zwierząt. Nowoczesna ochrona roślin często wymaga stosowania bardzo toksycznych pestycydów. Środki myjące i dezynfekujące mogą zawierać żrące substancje chemiczne, a farby i lakiery wytworzone na bazie łatwopalnych rozpuszczalników organicznych zwiększają ryzyko powstania pożarów. Niewłaściwe

Nie wolno przechowywać środków chemicznych w opakowaniach spożywczych.

Uważaj – środki chemiczne są stosowane bardzo często i są łatwo dostępne. Większość z nich jest szkodliwa dla zdrowia człowieka!

obchodzenie się z czynnikami chemicznymi zwykle ma bardzo poważne konsekwencje, jednak skutki kontaktu z nimi, takie jak: zatrucia, poparzenia, podrażnienia, alergię nie zawsze od razu są widoczne. Szczególnie groźne jest to w przypadku substancji toksycznych, które mogą odkładać się w organizmie nawet przez całe życie, będąc przyczyną wielu chorób, a nie rzadko również śmierci. Wiele z tych preparatów nie ma ani smaku, ani zapachu zdradzających ich obecność we wdychanym powietrzu lub w spożywanych produktach roślinnych. Należy przy tym pamiętać, że substancje chemiczne dostają się do organizmu człowieka nie tylko po bezpośrednim spożyciu, ale także w czasie oddychania i poprzez skórę. Dlatego tak ważne jest stosowanie się do instrukcji określających

Tylko dorośli mogą kupować, przygotowywać do użycia i stosować chemiczne środki uprawy roślin!

zasady bezpiecznego użycia i przechowywania tych wyrobów.

Jak rozpoznać objawy zatrucia?

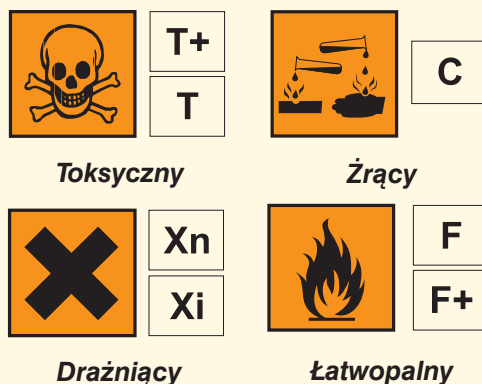
- złe samopoczucie i ogólne osłabienie,
- bóle i zawroty głowy,
- brak łaknienia, nudności, wymioty,
- bóle brzucha i biegunka,
- niepokój, pobudzenie,
- ślinotok, łzawienie,
- nadmierne pocenie.

Bardzo często do poważnych zatrucí dochodzi poprzez przypadkowe spożycie środka chemicznego, który bezmyślnie przechowywany był w butelce po napoju.

Profesjonalna praca ze środkami chemicznymi wymaga stosowania ochronnych ubrań i butów, a także specjalistycznego sprzętu ochronnego – masek, półmasek, okularów, rękawic. Im bardziej niebezpieczny jest preparat – tym skuteczniej trzeba się zabezpieczać.

Bez takich zabezpieczeń Twój młody organizm jest naprawdę bezbronny.

Na opakowaniu każdego niebezpiecznego preparatu chemicznego znajdują się piktogramy określające zagrożenia. Warto się z nimi zapoznać!

Unikaj jakiegokolwiek kontaktu z tak oznaczonymi środkami chemicznymi.

Prąd jest użyteczny i... niebezpieczny

Trudno sobie wyobrazić życie bez różnych urządzeń elektrycznych. Pamiętaj jednak, że trzeba z nich korzystać w sposób bezpieczny – zgodny z ich przeznaczeniem. Nieostrożne użytkowanie urządzeń elektrycznych może prowadzić do poważnych, często śmiertelnych wypadków. Ciało człowieka dobrze przewodzi prąd, a skutki jego działania są bardzo poważne – dotkliwe, głębokie poparzenia,

zatrzymanie pracy serca, a w konsekwencji śmierć.

Co Ty możesz zrobić?

- Zwracaj uwagę na wszelkiego rodzaju tablice ostrzegawcze znajdujące się na obiektach i urządzeniach, w których płynie prąd oraz stosuj się do podanych na nich zaleceń.
- Staraj się nie przebywać w pobliżu pracujących urządzeń i nie zbliżaj się

Taka instalacja elektryczna i tak naprawiony przewód są bardzo niebezpieczne! Grożą porażeniem prądem i poważnym wypadkiem!

Bezpieczniki automatyczne.

do zerwanych przewodów linii napowietrznych, uszkodzonych kabli, w tym z zerwaną izolacją, gniazd elektrycznych. Nie dotykaj ich!

- Nie wspinaj się na słupy energetyczne.
- Pamiętaj, że tylko dorośli mogą naprawiać włączniki i gniazda elektryczne.
- Wtyczkę z gniazdka wyciągaj zawsze jedną ręką, przytrzymując gniazdko drugą.

Jeśli musisz sam wymienić żarówkę lub odłączyć „podejrzane” urządzenie z gniazdka, to przedtem koniecznie wyłącz napięcie – wykręć bezpiecznik (czyli tzw. kork). W przypadku bezpiecznika automatycznego – opuść przełącznik.

Ważne zasady bezpieczeństwa:

1. Używane bezpieczniki muszą być przeznaczone do danej instalacji!
2. Nie można naprawiać bezpieczników topikowych (korków), zakładać drutu i innych przedmiotów metalowych; trzeba w całości je wymienić, inaczej przestaną być bezpiecznikami!
3. Nie dotykaj niez izolowanych przewodów elektrycznych, ani leżących na nich przedmiotów!
4. Nie należy przykrywać przewodów elektrycznych słomą lub innymi materiałami, chodzić po nich ani jeździć, gdyż w ten sposób łatwo można uszkodzić ich powłokę izolacyjną, spowodować zwarcie i zostać porażonym prądem.

Nigdy nie próbuj sam naprawiać przewodów i zepsutych urządzeń elektrycznych. To praca dla elektryka!

Jakich prac nie wolno Ci wykonywać?

Pomagając dorosłym, uczysz się pracowitości i samodzielności, przygotowujesz do dorosłego życia. Uczysz się także cenić pracę swoją, rodziców i innych ludzi. Dobrze jest, kiedy Twoja praca polega na pomocy dorosłym w lekkich czynnościach wykonywanych w gospodarstwie. Możesz się wtedy nauczyć wielu przydatnych umiejętności.

O czym powinieneś pamiętać:

- Twoja praca nie może odbywać się kosztem czasu przeznaczonego na naukę, sen, wypoczynek, a nawet rozrywkę.
- Powierzane Ci prace nie mogą przekraczać Twoich możliwości fizycznych, nie powinny narażać Cię na ryzyko urazów i wypadków oraz stwarzać zagrożeń dla Twojego rozwoju psychicznego i fizycznego.

Jest jednak grupa czynności i prac, których nie wolno pod żadnym pozorem Ci wykonywać, dopóki nie skończysz 16 lat.

Czynności i prace zabronione dzieciom do lat 16.

Kierowanie ciągnikami rolniczymi i innymi maszynami samobieżnymi.	Samodzielne kierowanie ciągnikami i samobieżnymi maszynami wymaga kwalifikacji i doświadczenia. Czynność ta grozi spowodowaniem wypadku i wyrządzeniem krzywdy nie tylko sobie, ale i innym. Ponadto towarzyszące tej pracy drgania, hałas i zapylenie są szkodliwe.
Obsługa kombajnów do zbioru zbóż, zielonek i okopowych, maszyn żniwnych, kosiarek rolniczych, pras do słomy i siana, kopaczek do zbioru okopowych.	Są to maszyny z urządzeniami tnącymi lub gniotącymi, z wieloma wirującymi częściami, przeważnie o dużej masie. Ich obsługa stwarza zagrożenie przejechania, przewrócenia maszyny, przygniecenia, pochwycenia przez pracujące mechanizmy, skałeczenia, obciążenia kończyn.
Sprzęganie i rozprzęganie maszyn i narzędzi rolniczych, przyczep i wozów z ciągnikami rolniczymi, a także pomaganie przy tych czynnościach.	Przy tych pracach występuje ryzyko przygniecenia i przejechania, urazów tułowia, głowy, rąk i nóg oraz urazów spowodowanych przeciążeniami fizycznymi (np. nadmiernym dźwiganiem).

<p>Przebywanie na pomostach sadzarek do ziemniaków oraz siewników i strącanie nadmiaru sadzeniaków lub przegarnianie ziarna w skrzyni nasiennej.</p>	<p>Przy tych czynnościach często występują pochwycenia przez ruchome części maszyn i możliwość urwania kończyn, urazy palców i dłoni.</p>
<p>Obsługa maszyn do przygotowania pasz – siewczarni, śrutowników, gniotowników, mieszalników, rozdrabniaczy.</p>	<p>Występuje wysokie zagrożenie okaleczeń dłoni przez wirujące noże, topory, walce i bębny, pochwycenia przez wały napędowe i pasy transmisyjne.</p>
<p>Przerzynanie (obróbka) drewna przy użyciu pilarki tarczowej („krajzegi”, „cyrkularki”) oraz wykonywanie czynności pomocniczych przy tej pracy: podawanie i odbieranie materiału, usuwanie trocin i inne prace porządkowe.</p>	<p>Pilarka tarczowa to jedna z najniebezpieczniejszych maszyn, przy której występuje najwięcej okaleczeń, amputacji oraz wypadków śmiertelnych. Każdy kontakt z ruchomą tarczą piły kończy się poważnym urazem. Zagrożenie wzrasta, gdy pilarka nie ma osłon, klina rozszczepiającego, urządzenia podającego materiał do cięcia poprzecznego. Wówczas często występuje zakleszczenie i odrzut materiału oraz odpryski drzazg.</p>
<p>Wszelkie prace przy użyciu pił łańcuchowych (przecinanie pni, okrzesywanie gałęzi, „prześwietlanie” lasu itp.).</p>	<p>Posługiwanie się piłą łańcuchową wymaga siły i sprawności dorosłego mężczyzny, kwalifikacji i wprawy. Występuje wysokie zagrożenie bardzo ciężkimi urazami wskutek kontaktu z łańcuchem tnącym przy manewrowaniu piłą, „odbiciu” piły, opuszczeniu na nogę itp.</p>
<p>Ścinanie drzew, ściąganie, załadunek i rozładunek drewna.</p>	<p>Są to prace wymagające specjalistycznych umiejętności, dużej siły fizycznej i doświadczenia. Występuje wysokie zagrożenie przygniecenia osób pracujących oraz zmiżdżenia rąk i nóg.</p>
<p>Obsługa dmuchaw, przenośników taśmowych i ślimakowych.</p>	<p>Występuje duże zagrożenie pochwycenia przez wirujące lub przesuwające się elementy maszyn. Niebezpieczne jest także znaczne zapylenie przy odbiorze słomy i siana transportowanego dmuchawą.</p>
<p>Załadunek, wyładunek i wysiew tlenkowego wapna nawozowego (wapna palonego).</p>	<p>Jest to substancja o silnych właściwościach pyłących, żrących i parzących, powodująca poparzenia błon śluzowych, oczu i skóry.</p>

<p>Wszelkie prace z chemicznymi środkami ochrony roślin.</p>	<p>Środki chemiczne I i II klasy toksyczności to trucizny, zaś środki III klasy – szkodliwe dla zdrowia. Występuje niebezpieczeństwo zatrucia i śmierci.</p>
<p>Prace z użyciem rozpuszczalników organicznych.</p>	<p>Rozpuszczalniki organiczne (benzyny, rozpuszczalniki nitro, chlorokauczukowe i inne) – składniki farb, lakierów, klejów są szkodliwe dla zdrowia, niektóre są rakotwórcze, wnikają do tkanki mózgowej, powodując trwale uszkodzenia mózgu. Ich opary tworzą z powietrzem mieszaniny łatwopalne i wybuchowe.</p>
<p>Topienie i podgrzewanie lepiku i smoły.</p>	<p>Występuje zagrożenie wybuchem, pożarem, poparzeniem. Opary lepiku i smoły zawierają rozpuszczalniki organiczne – substancje szkodliwe.</p>
<p>Rozpalanie i obsługa pieców centralnego ogrzewania; obsługa parników i kotłów do gotowania.</p>	<p>Występuje niebezpieczeństwo wybuchu i pożaru, groźba poparzeń twarzy i rąk.</p>
<p>Obsługa rozplodników (buhajów, ogierów, knurów, tryków).</p>	<p>Dorośle rozplodniki mogą być agresywne i powinny być obsługiwane przez dorosłą sprawną osobę. Kontakt ze zwierzęciem grozi kopnięciem, uderzeniem, przygnieceniem, pogryzieniem.</p>
<p>Załadunek i rozładunek zwierząt, prace przy uboju i rozbiorze zwierząt.</p>	<p>Występuje duże zagrożenie urazami ze strony broniących się zwierząt. Prace te powodują także obciążenie psychiczne młodego człowieka.</p>
<p>Opróżnianie zbiorników z nieczystościami płynnymi, wywóz gnojówki, gnojowicy i zawartości szamba.</p>	<p>Istnieje duże niebezpieczeństwo urazów mechanicznych, zakażeń i zatruć.</p>

<p>Wykonywanie wykopów ziemnych, rowów i praca w wykopach; prace przy budowie i rozbiórce obiektów budowlanych.</p>	<p>Występuje niebezpieczeństwo oberwania i obsunięcia się ścian wykopu lub zawalenia ścian budynku i zasypania lub uduszenia.</p>
<p>Obsługa ładowaczy i mechanicznych podnośników.</p>	<p>Prace te wymagają specjalnych umiejętności i doświadczenia. Występuje zagrożenie potrącenia, przejechania, przygniecenia osób postronnych.</p>
<p>Prace w zamkniętych zbiornikach i pojemnikach, w silosach zbożowych.</p>	<p>Występuje zagrożenie uduszeniem z powodu braku tlenu w powietrzu, zasypaniem i uduszeniem w silosach zbożowych.</p>
<p>Prace na wysokości ponad 3 m na: drabinach, drzewach, dachach itp. Praca powyżej 1 m nad ziemią/podłogą należy do prac niebezpiecznych i konieczna jest asekuracja.</p>	<p>Występuje zagrożenie upadkiem i powstaniem groźnych urazów głowy, kręgosłupa i kończyn.</p>
<p>Prace wykonywane w dużym hałasie, niedostatecznym oświetleniu i w pomieszczeniach zapylnych pyłami pochodzenia roślinnego lub w zagrożeniu szkodliwymi czynnikami biologicznymi.</p>	<p>Występuje zagrożenie uszkodzenia słuchu, wzroku, wystąpienia uczuleń i alergii.</p>
<p>Prace związane z przenoszeniem, dźwiganiem ciężkich przedmiotów.</p>	<p>Występuje zagrożenie urazów mięśni, stawów, kręgosłupa.</p>
<p>Wykonywanie czynności wymagających długotrwałej, wymuszonej pozycji.</p>	<p>Występuje zagrożenie deformacji układu kostno-stawowego.</p>
<p>Spawanie elektryczne lub pomoc przy spawaniu.</p>	<p>Występuje zagrożenie naświetlenia szkodliwym promieniowaniem, poparzenia, porażenia prądem.</p>

Jak obchodzić się z otwartym ogniem?

Najczęstszą przyczyną pożarów jest niewłaściwe posługiwanie się ogniem.

Aby uniknąć pożaru w gospodarstwie:

- nie używaj otwartego ognia w pobliżu miejsc składowania materiałów palnych, a w szczególności: stodoły, magazynu paliw, budynków inwentarskich, punktów składowania zboża itp.,

- nie wypalaj roślinności na łąkach, pastwiskach, rowach i pasach przydrożnych oraz w okolicy szlaków kolejowych,

- używaj latarki na strychach i w piwnicy, nie korzystaj ze świec i zapalek, także w przypadku braku światła,

- sprawdź z rodzicami, czy drewniana podłoga, firany, meble, gazety i inne łatwopalne rzeczy nie są narażone na żar z kominika.

Zauważ, że pojawiające się w okresie letnim oraz wiosennym susze sprzyjają powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów w lasach, najczęściej na skutek nieod-

Ognisko można rozpalać tylko i wyłącznie w miejscach do tego specjalnie przygotowanych.

Wypalanie łąk i traw prowadzi do pożaru.

Duże pożary lasów gasi się z samolotów.

powiedzialnego posługiwania się ogniem.

Pamiętaj zatem:

1. Nie rozpalaj ogniska w lesie i jego pobliżu – otwartym ogniem można się posługiwać w odległości 100 m od granicy lasu.

2. Nie wypalaj wierzchniej warstwy traw i pozostałości roślinnych.

3. Przestrzegaj bezwzględnie zakazu wstępu do lasu w związku z dużym zagrożeniem pożarowym.

Jeśli planujesz zorganizowanie ogniska, koniecznie sprawdź, czy:

- miejsce ogniska nie jest w pobliżu stodoły, stogów siana itp.,

- miejsce ogniska jest właściwie zabezpieczone i otoczone kamieniami,

- przygotowałeś wiadro z wodą lub piasek do ugaszenia ogniska.

Zawsze upewnij się, czy ognisko zostało całkowicie ugaszone.

Na wypadek pożaru

W przypadku zauważenia pożaru w gospodarstwie lub w jego sąsiedztwie musisz natychmiast opuścić zagrożony obszar i niezwłocznie powiadomić osobę dorosłą o tym fakcie albo natychmiast zaalarmować straż pożarną, dzwoniąc pod nr 998 lub 112.

Jak powinieneś postępować w przypadku pożaru:

- jeżeli pożar jest mały i wiesz, jak posługiwać się gaśnicą, to natychmiast przystąp do gaszenia ognia;
- natychmiast powiadom wszystkie osoby znajdujące się w gospodarstwie o zaistnieniu pożaru;
- używaj prostych sposobów, by ugasić pożar w zarodku – gaśnica, woda, piasek itp.;
- jeśli pali się tłuszcz w naczyniu kuchennym, ugaś go solą kuchenną lub po prostu nakryj szczelnie pokrywką;
- nie próbuj ugasić ognia, którego nie jesteś w stanie opanować;
- w przypadku pożaru w domu, podczas ewakuacji przemieszczaj się możliwie jak najbliżej podłogi ze względu na wysokie temperatury panujące w górnych warstwach pomieszczenia;
- gdyby pożar i swąd dymu obudził Cię ze snu – zbadaj, czy drzwi są ciepłe; jeżeli tak, to nie otwieraj ich, użyj innych dróg, aby opuścić pomieszczenie (np. okna, o ile jest to możliwe) lub usilnie wzywaj pomocy, wymachując przez okno białym obrusem lub prześcieradłem;
- jeśli musisz wyjść przez zadymione pomieszczenie, to zakryj usta i nos gęstą tkaniną lub zwilżoną chusteczką, okryj się czymś niepalnym i przemieszczaj tuż przy podłodze, ponieważ dym i gorące po-

wietrze unosi się do góry, a na dole powietrze jest czyste i chłodniejsze;

- po opuszczeniu objętego pożarem pomieszczenia, jeżeli to możliwe, zamknij drzwi, co ograniczy na jakiś czas rozprzestrzenianie się pożaru;
- po wydostaniu się z domu natychmiast wezwij straż pożarną z najbliższego telefonu.

Podstawowe zasady zapobiegania pożarom

Urządzenia elektryczne:

- nie używaj elektrycznych urządzeń ogrzewczych ustawionych bezpośrednio na podłożu palnym;
- za każdym razem po użyciu urządzeń elektrycznych sprawdź, czy zostały one wyłączone;
- nie wykonuj prowizorycznych połączeń elektrycznych;
- pamiętaj, że urządzenia oświetleniowe, np. lampki nocne, lampy stojące itp., bardzo szybko się nagrzewają. Nie kładź w ich pobliżu materiałów palnych, gdyż może to spowodować zainicjowanie i bardzo szybki rozwój pożaru w pomieszczeniu;
- nie wymieniaj bezpieczników bez wiedzy dorosłych;
- zbyt dużo urządzeń podłączonych do jednego gniazdka może spalić instalację!

Nigdy nie gaś wodą urządzeń pod napięciem elektrycznym!

Urządzenia gazowe:

- nie używaj kuchenki gazowej do ogrzewania mieszkania;
- nie uruchamiaj kuchenki gazowej bez wiedzy dorosłych;
- zawsze po użyciu kuchenki gazowej sprawdź, czy zawór butli został zamknięty (zakręcony);

- czy można swobodnie poruszać się drogami ewakuacyjnymi w domu, czy na korytarzu nie leżą jakieś niebezpieczne przedmioty;
- poproś rodziców o zabezpieczenie materiałów mogących ulec zapaleniu przed możliwością kontaktu z otwartym ogniem;

Jeśli zauważysz nieszczelność w butli gazowej lub wydobywający się gaz z kuchenki, natychmiast powiadom o tym dorosłych. Pod żadnym pozorem nie posługuj się w pobliżu uszkodzonych urządzeń otwartym ogniem.

- pamiętaj o tym, aby chronić butle z gazem przed nasłonecznieniem.

Sprawdź na terenie gospodarstwa:

- czy numer domu, w którym przebywasz, jest widoczny z ulicy;
- czy w domu tym dostępna jest sprawna gaśnica;

- pamiętaj, że w pobliżu kominków nie układa się materiałów palnych, np. gazet, papierów itp.;

- pamiętaj, że jeśli w otoczeniu gospodarstwa przechowywane są pojemniki z rozpuszczalnikami, benzyną, farbami itp., to jest to potencjalna bomba, która łatwo może wybuchnąć.

Toksyczne działanie dymu może spowodować utratę świadomości już po kilku sekundach!

W czasie powodzi

Warto, abyś poznał podstawowe pojęcia związane z zagrożeniem powodziowym.

Są to:

- **pogotowie przeciwpowodziowe** wprowadza się, gdy poziom wody w rzece wzrasta do poziomu ostrzegawczego i według prognoz będzie się podnosić,

- **alarm powodziowy** ogłasza się natomiast, gdy poziom wody zbliża się do stanu alarmowego lub go przekracza, a prognozy przewidują dalszy jego wzrost.

Gdy nadejdzie powódź:

- w przypadku niebezpieczeństwa przemieszczaj się na wyższe piętra budynku,

Nie chodź po obszarach zalanych wodą, jeśli woda przemieszcza się zbyt szybko. Fala powodziowa o głębokości kilkunastu centymetrów może przewrócić dorosłego człowieka!

- wyłącz wszystkie urządzenia i sprzęt z zasilania energią elektryczną oraz dopływ gazu,

- przygotuj w części domu, niezalanej wodą, zapasy umożliwiające przetrwanie – żywność i wodę pitną,

- pomóż innym w przenoszeniu cennych przedmiotów i wyposażenia domu na wyższe piętra budynku, by uchronić je przed zniszczeniem,

- przygotuj się do ewentualnej ewakuacji, zapakuj niezbędne rzeczy,

- w przypadku przeprowadzania ewakuacji, obowiązkowo stosuj się do zaleceń przekazywanych przez osoby prowadzące czynności ratownicze,

- jeżeli nie zdążono ewakuować zwierząt, pamiętaj, aby koniecznie uwolnić je z pozamykanych pomieszczeń,

- pamiętaj, by nie używać do celów spożywczych wód gruntowych, bo mogą one być skażone,

- jeśli musisz przekroczyć zalany obszar, użyj tyczki do badania gruntu przed sobą, a do przejścia wybieraj miejsca bez prądu powodziowego.

Po powodzi:

- słuchaj komunikatów radiowych i telewizyjnych i nie wracaj do domu, dopóki nie będziesz miał pewności, że jest to bezpieczne,

- jak najdłużej pozostań poza zasięgiem wód powodziowych z powodu ich skażenia ściekami lub bakteriami chorobotwórczymi itp.,

- wchodź ostrożnie do domu, sprawdź, czy fundamenty nie mają pęknięć lub czy nie ma innych widocznych uszkodzeń budynku,

- wyrzuć całą żywność, która miała kontakt z wodą powodziową,

- nie dotykaj zwierząt padłych w wyniku powodzi,

- wodę do picia, płukania owoców i warzyw spożywanych na surowo oraz do higieny osobistej gotuj przed użyciem,

- pamiętaj, że wszystkie urządzenia, które przydatne są do dalszego użytkowania, trzeba zdezynfekować.

Woda może być groźna! Zapamiętaj numery alarmowe – 998 i 112.

Gdy idziesz przez wieś

Jako pieszy także jesteś uczestnikiem ruchu drogowego i również Ciebie obowiązują określone reguły. Przestrzegając ich, zapewnisz sobie bezpieczeństwo.

Jesteś obowiązany korzystać z chodnika lub drogi dla pieszych, a w razie ich braku – z pobocza. Idąc po poboczu albo jezdni, jesteś obowiązany poruszać się lewą stroną drogi.

Jeżeli nie ma pobocza lub czasowo nie można z niego korzystać, możesz iść po jezdni, pod warunkiem poruszania się jak najbliżej jej krawędzi i ustępowania miejsca nadjeżdżającemu pojazdowi.

Kiedy idziesz lewą stroną drogi, jesteś w stanie z wyprzedzeniem dostrzec nadjeżdżający samochód i odpowiednio zareagować. Większość idących, zarówno dorosłych, jak i dzieci, wyznaje zasadę – skoro widzę jadący pojazd, to jego kierowca też mnie widzi. Nic bardziej mylnego. Często „wtapiasz się” w otoczenie. Przy ograniczonej widoczności, gdy np. zapada zmrok i masz na sobie ubranie w spokojnych szaro-czarnych kolorach, kierowca dostrzeże Cię z dużym opóźnieniem.

Osoba w wieku do 15 lat, poruszająca się po drodze po zmierzchu, poza obszarem zabudowanym jest zobowiązana używać elementów odblaskowych. Poruszając się lewą stroną drogi, umieść element odblaskowy z przodu ciała. Jeszcze lepiej będziesz widoczny, jeśli odblask będziesz

miał także z tyłu. Przechodząc nawet na zielonym świetle, upewnij się, czy nic Ci nie grozi ze strony kierowców.

Najczęstszą przyczyną wypadków drogowych z udziałem osób pieszych są tak zwane wtargnięcia na jezdnię, czyli nieostrożne, nagłe wejścia wprost pod samochód.

Element odblaskowy sprawi, że będziesz bardziej widoczny na drodze.

Podczas przechodzenia przez jezdnię spoglądamy najpierw w lewo, później w pra-

Dziecko, które nie ma 7 lat, może korzystać z drogi tylko pod opieką osoby, która ma co najmniej 10 lat. Piesi, idący jezdnią, są obowiązani iść jeden za drugim. Na drodze o małym ruchu, w warunkach dobrej widoczności, dwóch pieszych może iść obok siebie.

Na jezdni i w jej pobliżu nie można się bawić, grać w piłkę czy biegać z kolegami, aby przez nieuwagę nie wbiec pod nadjeżdżający traktor lub samochód.

wo, znowu w lewo i dopiero idziemy. Wyjątkowo ostrożnie zachowujemy się, gdy mamy ograniczoną widoczność, np. wychodzimy zza ogrodzenia czy samochodu.

Piesi nie mogą:

– wchodzić na jezdnię bezpośrednio przed jadący pojazd, spoza pojazdu lub innej przeszkody,

- przechodzić przez jezdnię w miejscu o ograniczonej widoczności,
- zwalniać kroku lub zatrzymywać się na jezdni bez uzasadnionej potrzeby,
- przebiegać przez jezdnię,
- wchodzić na tory, gdy szlabany są opuszczone lub gdy zaczęły się opuszczać,
- przechodzić przez jezdnię w miejscu, gdzie są znaki, barierki, łańcuchy itp.

W światłach samochodu pieszy idący nieoświetloną drogą jest widoczny dopiero z odległości 30-50 m. To czasem za mało, żeby samochód zdołał skutecznie zahamować lub ominąć pieszego. Element odbłaskowy, odbijający światła samochodów, sygnalizuje kierowcy już z odległości 150 m i więcej, że drogą porusza się pieszy.

Dla rowerzystów

Aktualne przepisy uprawniają do kierowania rowerem osoby, które ukończyły 10 lat i posiadają kartę rowerową. Przeprowadzenie egzaminu na taką kartę to obowiązek szkoły. Wyjeżdżając na drogę, powinieneś mieć ten dokument przy sobie, ponieważ możesz spotkać na drodze kontrolę policyjną.

Innym ważnym elementem wyposażenia rowerowego są sprawne hamulce. A już bezwzględnie rower musi być zaopatrzony w tylne światło odblaskowe, które powinieneś mieć zawsze czyste.

Pamiętaj, że rower musi mieć sprawne:

- światła,
- hamulce,
- tylne światła odblaskowe.

Nie przewoź na ramie, kierownicy, bagażniku lub siodełku roweru dodatkowych osób. Jest to bardzo niebezpieczne. Łatwiej wtedy o wywrotkę, a przewrócić się możesz wprost pod koła przejeżdżającego samochodu. Dziecko w wieku do 7 lat może być przewożone na rowerze pod warunkiem, że jest dla niego przygotowane miej-

Rower powinien mieć sprawne światła i hamulce.

**Włączenie świateł jest zawsze konieczne wtedy, gdy zaczynamy być słabo widoczny dla innych użytkowników drogi!
Deszcz, mgła, jazda w tunelu – bądź widoczny!**

sce na dodatkowym siodełku zapewniającym bezpieczną jazdę.

Innym, bardzo niebezpiecznym zachowaniem rowerzystów, jest tzw. jazda bez

- Nigdy nie podczepiaj się do innych pojazdów i nie jedź zbyt blisko pojazdów transportujących ładunki (np. bele słomy). Jeśli ładunek na przyczepie jest źle zamo-

Rower musi być wyposażony w światła nie tylko po to, żeby nocą oświetlać sobie drogę, ale przede wszystkim po to, by być widoczny. Ich brak znacznie zwiększa prawdopodobieństwo zderzenia z innymi użytkownikami drogi.

trzymanki. Musisz mieć pełną kontrolę nad pojazdem: przynajmniej jedna ręka na kierownicy, nogi na pedałach.

Podstawowe zasady poruszania się na drodze:

- Rowerzysta, korzystając z chodnika lub drogi dla pieszych, jest obowiązany jechać powoli, zachować szczególną ostrożność i ustępować miejsca pieszym.

- Kierujący rowerem może jechać lewą stroną jezdni na zasadach określonych dla ruchu pieszych, jeżeli opiekuje się osobą kierującą rowerem w wieku do lat 10.

cowany i spadnie – możesz ulec ciężkiemu wypadkowi!

- Jedźcie gęśiego, jeden za drugim – samochody łatwiej i bezpieczniej Was wyminą; zachowajcie odstęp między sobą około 5 m.

- Grupa rowerzystów nie może liczyć więcej niż 15 osób.

Aktywny wypoczynek na rowerze to świetna zabawa. Postaraj się, żeby była bezpieczna. Dbaj też o czystość i sprawność roweru.

ABC pierwszej pomocy

Wzywanie pomocy

Jeśli zdarzy się w Twoim otoczeniu jakiś wypadek, pamiętaj, aby jak najszybciej wezwać fachową pomoc medyczną.

Zawiadomienie o wypadku powinno zawierać następujące dane:

- CO? – rodzaj wypadku (np. zranienie piłarką, upadek z drabiny itp.),
- GDZIE? – miejsce wypadku,
- ILE? – liczba poszkodowanych,
- JAK? – stan poszkodowanych,
- CO ROBISZ? – informacja o dotychczas udzielonej pomocy,
- KIM JESTEŚ? – dane personalne osoby wzywającej pomoc (numer telefonu, z którego dzwonisz).

Pamiętaj! Nigdy pierwszy nie odkładasz słuchawki!

Zanim zaczniesz ratować

Podchodząc do poszkodowanego, należy ocenić, czy miejsce, w którym się znajduje, jest bezpieczne (główna zasada mówi, że bezpieczeństwo ratownika jest zawsze najważniejsze). Również ze względów bezpieczeństwa podchodź do leżącej ofiary od strony głowy.

1. Sprawdź jego reakcję. Zapytaj: „co się stało?”.
2. Sprawdź, czy język, wydzieliny lub jakieś ciało obce nie blokują dróg oddechowych ofiary. Jeśli drogi oddechowe nie są

Najlepiej dzwoń po pogotowie ratunkowe, wykręcając numer 999, albo na policję – numer 997 lub uniwersalny numer alarmowy 112.

drożne, oczyść je. Delikatnie odchyl jego głowę do tyłu – często ten ruch przywraca normalny oddech.

3. Czy ranny oddycha, czy ma tętno, czy krwawi? Gdy ofiara ma poważne obrażenia szyi lub pleców, nie wolno jej przenosić – chyba że ratujemy ją przed pożarem, wybuchem itp.

4. Dopilnuj, by ranny leżał i był spokojny. Okryj go kocami lub płaszczami, by nie tracił ciepła.

5. Uspokój ofiarę i sam zachowaj spokój. To pozwoli rannemu opanować strach, dzięki czemu nie wpadnie w panikę.

6. Nie dawaj nic do picia osobie nieprzytomnej lub półprzytomnej, jak też osobie skarżącej się na ból brzucha (obrażenia narządów wewnętrznych).

Zranienia

Każda rana powoduje ból, krwawienie i możliwość zakażenia. Każdą ranę pozostawiamy w stanie, w jakim ją zastaliśmy, przykrywając jedynie możliwie szybko jałowym materiałem opatrunkowym.

W czasie opatrywania ranny powinien leżeć lub co najmniej siedzieć. Rany nie wolno dotykać ani przemywać (wyjątek stanowi oparzenia termiczne i chemiczne). Nie należy usuwać ciał obcych tkwiących w ranie, gdyż zapobiegają krwawieniu.

W przypadku ugryzienia przez zwierzę istnieje bardzo duże zagrożenie zakażeniem, szczególnie wścieklizną. Jeśli to

możliwe, dorośli powinni schwytać zwierzę i przekazać do przebadania. Ranę należy przemyć mydłem (które działa zabójczo na wirus wścieklizny) i obficie wypłukać.

Krwotok zewnętrzny

Objawy są dobrze widoczne w postaci wypływającej krwi. Przystępując do udzielania pomocy:

- uciskamy miejsce krwawienia, przykładając jałowy opatrunek bezpośrednio na krwawiącą ranę i mocując go np. bandażem,
- gdy opatrunek przekrwawia się, nakładamy na niego nowy opatrunek uciskowy,
- unosimy krwawiącą kończynę,
- w przypadku dalszego krwawienia stosujemy ucisk na tętnicę doprowadzającą krew do uszkodzonej części ciała.

Przy krwawieniu z nosa:

- posadź poszkodowanego i pochyl jego głowę do przodu,
- połóż zimny opatrunek na kark i nos, w celu obkurczenia naczyń krwionośnych,
- pamiętaj, że nie wolno łykać krwi, gdyż zbierająca się w żołądku krew może w krótkim czasie wywołać wymioty,
- nie zatykaj nozdrzy w nadziei zatamowania krwi.

Zatrucia

Większość trucizn wywołuje objawy, mogące występować zarówno w przypadku zatrucia, jak i innych schorzeń:

Udzielenie pierwszej pomocy ułatwia apteczka. Dlatego trzeba ją mieć w gospodarstwie. Zapytaj dorosłych, czy niczego w niej nie brakuje i czy wszystko ma aktualną datę ważności. Nie podawaj choremu lekarstw bez konsultacji z dorosłymi!

- mdłości, wymioty, biegunkę, bóle brzucha,
- bóle głowy, zaburzenia świadomości,
- zaburzenia oddechu, objawy wstrząsu, zmiany tętna,
- zmiany psychiczne.

Często przy rozpoznaniu rodzaju zatrucia pomoc może obejrzeć najbliższego otoczenia zatrutego.

Przystępując do udzielania pomocy:

- zabezpieczamy zatrutego przed dalszym działaniem trucizny, np. wynosząc go z pomieszczenia, w którym wydzielal się czad,
- natychmiast sprawdzamy podstawowe czynności życiowe,
- w przypadku zachowania samoistnego oddychania kładziemy poszkodowanego na boku,
- zabezpieczamy przedmioty, które mogą służyć w ustaleniu rodzaju trucizny.

Złamania kości

Typowymi objawami złamania są:

- 1) bolesność i obrzęk,
- 2) ograniczenie ruchów lub niezdolność do ich wykonywania, przybieranie pozycji oszczędzającej siły,
- 3) nieprawidłowe ustawienie lub nieprawidłowa ruchomość,
- 4) w przypadku złamania otwartego – również jedna lub kilka ran krwawiących, w ranie mogą być widoczne fragmenty kości.

Czynności ratujące:

- miejsce złamania staraj się jak najmniej ruszać, tylko w zakresie założenia opatrunku i usztywnienia,
- złamanie otwarte nakrywamy jałowym opatrunkiem,
- unieruchamiamy złamaną kość wraz z sąsiadującymi stawami,

- nie podajemy poszkodowanemu nic do picia i jedzenia, nie zezwalamy na palenie.

Oparzenia

Przy oparzeniach zabrania się stosowania środków domowych i maści. Oparzenia są uszkodzeniami skóry i leżących pod nią tkanek, mogą mieć jednak

wpływ na cały organizm.

Rozmiar uszkodzeń zależy od temperatury działającego czynnika, rodzaju i czasu działania. Gdy chcemy pomóc poparzonemu:

- usuwamy źródło działania wysokiej temperatury poprzez gaszenie wodą lub gaśnicą albo wyprowadzamy poszkodowanego z zagrożonego pomieszczenia,
- gasimy odzież i udrażniamy drogi oddechowe,
- nie zrywamy ubrania, które przykleiło się do skóry, ale ostrożnie ściągamy pozostałą odzież,
- miejsce oparzenia polewamy wodą lub zanurzamy w naczyniu z zimną wodą tak długo, póki ból nie ustąpi (co najmniej 15 – 20 minut),
- zakładamy jałowy opatrunek, najlepiej specjalny pakiet oparzeniowy (akważele),
- w przypadku dużych powierzchni oparzenia unikamy wychładzania, schładzamy tylko wilgotnymi chustami,
- w celu uzupełnienia dużej utraty płynu oparzony popija łykami chłodną wodę – rezygnujemy z niej w razie zaburzenia świadomości, oparzeń twarzy, uszkodzeń przewodu pokarmowego i mdłości,
- w przypadku oparzeń twarzy nie stosuje się suchych opatrunków,
- ze względu na szybko pojawiający się obrzęk zdejmujemy pierścionki, obrączki, krawat.

Przy oparzeniach słonecznych polewanie wodą nie daje wymiernego efektu – oparzony powinien zostać skierowany do lekarza.

Omdlenie

Jest to krótkotrwała utrata przytomności na skutek nagłego, chwilowego niedoboru tlenu w mózgu.

Niebezpieczeństwo grożące w razie omdlenia, to możliwość doznania urazów przy upadku. Samo omdlenie jest wprawdzie błahą przypadłością, lecz może się powtarzać w krótkim czasie. Z tego powodu osobę omdlałą należy wyprowadzić na świeże powietrze, położyć i unieść jej nogi do góry.

Użądlenia

Jeśli użądli kogoś owad:

- spróbuj usunąć dokładnie żądło,
- zrób zimny okład, np. z mokrej gazy,
- gdyby owad użądlił

w język, należy wziąć do ust kostkę lodu,

● gdyby poza bólem spowodowanym użądleniem pojawiły się inne objawy złego samopoczucia – trzeba koniecznie wezwać szybko lekarza.

Porażenie prądem

Porażonego trzeba ratować natychmiast.

Przede wszystkim musisz wyłączyć urządzenie spod napięcia, np. wyjąć wtyczkę z gniazdka wtyczkowego, wykręcić bezpieczniki albo wyłączyć automatyczny bezpiecznik.

Jeżeli porażony stracił przytomność – to przy braku możliwości ocucenia trzeba zastosować sztuczne oddychanie; przy zatrzymaniu akcji serca zaś – masaż serca. Czynności te powinni wykonywać dorośli.

Przed wyłączeniem urządzenia spod napięcia nie wolno dotykać porażonego, gdyż samemu można ulec porażeniu. Jeżeli mamy trudności z wyłączeniem prądu, można poszkodowanego odciągnąć za pomocą suchego kija lub stojąc na suchej desce (odizolowanie od ziemi), pociągnąć go za odzież.

W każdym przypadku należy natychmiast wezwać lekarza, ponieważ nawet, gdy porażony jest przytomny, stan jego zdrowia może być poważnie zagrożony.

ZAPAMIĘTAJ TELEFONY ALARMOWE

112 uniwersalny telefon alarmowy
999 pogotowie ratunkowe

998 straż pożarna
997 policja

Czas na zabawę!

Wakacje to czas wypoczynku i radosnych zabaw. Proponujemy Wam zatem ciekawą zabawę w poszukiwacza zagrożeń i niebezpieczeństw.

Staraj się przewidywać i wyprzedzać niebezpieczne sytuacje.

Unikaj zagrożeń – na pewno wtedy ryzyko wypadku będzie minimalne.

Poprzez zabawę możesz uczyć się, jak zapobiegać możliwości wystąpienia wypadku tak, aby cało i zdrowo cieszyć się pełnią wakacji. Omówcie z nauczycielem na forum klasy możliwość sprawdzenia stanu bezpieczeństwa Waszego otoczenia – w domu i wokół niego oraz na terenie wsi. Wyszukaj miejsca szczególnie niebezpieczne dla Twojego zdrowia i życia, Twojej rodziny, mieszkańców wsi, innych dzieci przebywających na wakacjach. Przecież fajnie jest poczuć się jak bohater – Twoje działania mogą uratować komuś życie!

Opisz lub naszkicuj na mapce niebezpieczne miejsca w Twoim otoczeniu. Mogą to być na przykład:

- odkryte, nieogrodzone zbiorniki,
- otwarte studnie,
- niezakryty zbiornik z gnojowicą, dół z wapnem,
- niezabezpieczone doły po wyrobiskach żwiru i piachu,
- niezabezpieczone wykopy budowlane i wodociągowe,
- odsłonięte kable instalacji elektrycznej, np. w domu, w zabudowaniach gospodarczych, na ulicy,
- przerwane piorunochrony, złamane słupy elektryczne, zerwane przewody elektryczne,
- niezabezpieczone stacje rozdzielania prądu, uzdatniania wody,

- porozrzucane bezładnie ostre narzędzia i maszyny z ostrymi częściami,
- niewłaściwie składowane nawozy, środki ochrony roślin,
- „dzikie” wysypiska śmieci, w tym opakowania po nawozach, środkach ochrony roślin, eternit (np. w lesie, w pobliżu akwenów wodnych, w rowach melioracyjnych lub przydrożnych),
- niezabezpieczone zbiorniki z benzyną i olejem napędowym,
- niebezpieczne przejścia przez drogę,
- niebezpieczne kładki lub mostki przez kanały, rowy melioracyjne, rzeczki,
- drzewa grożące złamaniem i przygnieceniem,
- miejsca ścinki drzew i ładowania ich na platformy,
- miejsca, w których pracują pilarki tarczowe,
- nieogrodzone pastwiska z przebywającym na nich bydłem,
- niezabezpieczone obiekty przeznaczone do rozbiórki lub grożące zawaleniem ruiny.

Swoje obserwacje pokaż rodzicom i wraz z nimi przekaz sołtysowi. Możecie także po wakacjach poprosić nauczyciela o omówienie z rodzicami kwestii Waszego bezpieczeństwa na szkolnej wywiadówce. Co więcej – nie bądź obojętny na niebezpieczne zachowania Twoich rówieśników. To może skończyć się wypadkiem!

